

**EN- ELLER TVÅSPRÅKIGA LÖSNINGAR?
DISKURSANALYS OM ANVÄNDNING AV
BEGREPPET ”DEN TAXELLSKA PARADOXEN” I
VASABLADETS DEBATTINLÄGG 2013–2018**

Eero Valkonen
Kandidatavhandling i svenska
Institutionen för språk
Jyväskylä universitet
2020

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Kieli- ja viestintätieteiden laitos
Tekijä Eero Valkonen	
Työn nimi En- eller tvåspråkiga lösningar? Diskursanalys om användning av begreppet "den taxellska paradoxen" i Vasabladets debattinlägg 2013–2018	
Oppiaine Ruotsin kieli	Työn laji Kandidaatin tutkielma
Aika 09/2020	Sivumäärä 30
Tiivistelmä <p>Tutkimuksessa tarkasteltiin suomenruotsalaisen sanomalehden mielipidekirjoituksia, joissa otetaan kantaa käsitteeseen Taxellin paradoksi. Taxellin paradoksilla tarkoitetaan käsitystä, jonka mukaan yksikieliset ratkaisut ovat välttämättömiä toimivan kaksikielisyyden toteutumiseksi kaksikielisten ratkaisujen johtaessa lopulta yksikielisyyteen.</p> <p>Tutkimuksen aineistona käytettiin sellaisia Vasabladetin mielipidekirjoituksia aikaväliltä 2013–2018, joissa kirjoittajat ilmaisevat näkemyksensä Taxellin paradoksista. Tutkimuksessa tarkasteltiin Taxellin paradoksiin myönteisesti ja kielteisesti suhtautuvien määrää sekä diskurssianalyysin avulla sitä, miten kirjoittajat merkityksellistävät Taxellin paradoksia. Miten Taxellin paradoksin puolesta ja sitä vastaan argumentoidaan, heijastelee näkemyksiä yksi- tai kaksikielisistä ratkaisuksista suomenruotsalaisessa julkisessa keskustelussa.</p> <p>Tutkimusaineistosta kävi ilmi, että kannanotot Taxellin paradoksin puolesta olivat yleisempiä kuin kannanotot sitä vastaan, mikä kertoo siitä, että yksikielisten ratkaisujen puolustaminen suomenruotsalaisessa julkisessa keskustelussa on yleistä. Yksikielisten ratkaisujen puolesta argumentoitiin usein ruotsin kielen aseman säilyttämisen lähtökohdasta. Kaksikielisten ratkaisujen puolesta argumentoitiin usein alueellisten tarpeiden ja yksilön kielitaidon lähtökohdista.</p>	
Asiasanat: den taxellska paradoxen, enspråkiga lösningar, tvåspråkiga lösningar	
Säilytyspaikka JYX	

INNEHÅLL

1 INLEDNING.....	4
2 BAKGRUND.....	5
2.1. Språklagstiftning i Finland.....	5
2.2. En- och tvåspråkiga lösningar i en finlandssvensk kontext	5
2.3. Den taxellska paradoxen.....	6
2.3.1 Bakgrund till begreppet	6
2.4. Diskursanalys	7
2.5. Tidigare studier.....	8
3 MÅL MATERIAL OCH METOD	11
3.1. Mål.....	11
3.2. Material.....	11
3.2.1. Vasabladet	11
3.2.2. Sökning och val av material	12
3.3. Metod.....	12
4 RESULTAT	14
4.1. Kontexter	14
4.1.1. Högskoleutbildning i Österbotten	14
4.1.2. Tvåspråkiga skolor	15
4.1.3. Kommunfusioner	15
4.1.4. Den taxellska paradoxen	16
4.2. Inställningar till den taxellska paradoxen.....	16
4.3. Diskurser.....	17
4.3.1. Den taxellska paradoxen mot regional utveckling	18
4.3.2. Den taxellska paradoxen mot tvåspråkighet	19
4.3.3. Den taxellska paradoxen gäller fortfarande	21
4.3.4. Tvåspråkighet tack vare enspråkighet	23
5 SAMMANFATTANDE DISKUSSION.....	26
LITTERATUR.....	28

1 INLEDNING

I länder och regioner där flera officiella språk talas är beslutsfattare tvungna att överväga olika språkliga lösningar. I detta beslutsfattande behöver man balansera mellan ekonomiska, sociala och ideologiska faktorer. Att garantera offentlig service på flera språkgruppers modersmål höjer ofta förvaltningskostnader men bidrar också till att ingen språkgrupp blir förtryckt av en annan. När service inom en region erbjuds på flera språk uppstår det frågan om de ska förverkligas genom enspråkiga enheter där verksamheten sker bara på ett språk eller genom flerspråkiga enheter där verksamheten sker på flera språk.

När en- och flerspråkiga lösningar debatteras i Finland handlar det vanligen om landets två nationalspråk: finska och svenska. Bland svenskspråkiga är debatten livligare än bland finskspråkiga på grund av att svenskans ställning i Finland upplevs som mindre självklar än finskans. Centralt i debatten är inte bara huruvida svenskspråkigas språkliga och andra rättigheter garanteras bättre genom en- eller tvåspråkiga lösningar utan också hur man bäst förverkligar levande tvåspråkighet i Finland. I denna debatt förekommer ofta begreppet *den taxellska paradoxen*. Den baserar på f.d. svenska folkpartiets ordförande Christoffer Taxells uttalande och betyder att enspråkiga lösningar är en förutsättning för fungerande tvåspråkighet medan tvåspråkiga lösningar leder till enspråkighet. Den taxellska paradoxen delar åsikter bland finlandssvenskar vilket speglar de olika förhållningssätten som finns i Svenskfinland om en- och tvåspråkiga lösningar. Till exempel grundandet av tvåspråkiga skolor där undervisning sker både på svenska och finska kan av en del anses som positiv utveckling därför att så kan svenskspråkiga barn och ungdomar lära sig effektivt att använda finska redan i ett tidigt skede. För andra är det däremot ytterst viktigt att svenskspråkiga barn och ungdomar går i enspråkigt svenska skolor därför att finskan som majoritetsspråk dominerar ofta omgivningen utanför skolan. Utöver utbildningen är t.ex. dagvård, hälsovård och kommunalpolitik vanliga kontexter där en- och tvåspråkiga lösningar debatteras.

Denna studie fokuserar på användning av begreppet den taxellska paradoxen i Vasabladets kolumner, insändare och debattartiklar. Som forskningsmetod används diskursanalys. Genom att studera hur skribenterna förhåller sig till den taxellska paradoxen kan man få en bild om hurdana åsikter det finns i offentlig finlandssvensk debatt om en- och tvåspråkiga lösningar och hurdana argument som används för att stödja dessa åsikter.

2 BAKGRUND

I detta kapitel ges bakgrund för studien, redogörs för studiens teoretiska utgångspunkter och presenteras tidigare forskning kring ämnet.

2.1. Språklagstiftning i Finland

Finskan är modersmålet för 87,3 % och svenskan för 5,2 % av finländarna (Statistikcentralen, 2020). Enligt Finlands grundlag har talare av de båda nationalspråken samma språkliga rättigheter. Det betyder att varje finländsk medborgare har rätt att använda finska eller svenska i kontakt med statliga myndigheter oavsett om man utträtt sina ärenden i en enspråkig eller tvåspråkig kommun. Invånare i tvåspråkiga kommuner har rätt att använda finska eller svenska även i kontakt med kommunala myndigheter. (Justitieministeriet, 2020) Kommuner där minst 8 % av invånarna eller 3000 invånare tillhör den mindre språkgruppen är tvåspråkiga. En kommun kan även söka status som tvåspråkig om den inte fyller dessa minimikrav. På Finlands fastland finns inte längre enspråkigt svenska kommuner för de sista fastländska svenskspråkiga kommunerna Korsnäs, Larsmo och Närpes blev tvåspråkiga under åren 2015 och 2016 efter att ha sökt status som tvåspråkig. Alla av de sexton enspråkigt svenska kommunerna i Finland ligger på Åland men där gäller inte samma språklag som på Finlands fastland. (Kommunförbundet, 2017)

2.2. En- och tvåspråkiga lösningar i en finlandssvensk kontext

När det debatteras om en- eller tvåspråkiga lösningar i finlandssvensk kontext handlar det vanligen om huruvida det är motiverat att organisera svenskspråkig service i enspråkigt svenska enheter eller tillsammans med finskspråkiga aktörer i tvåspråkiga enheter. När man argumenterar för enspråkigt svenska enheter är argumenten vanligen språkliga. I en tvåspråkig enhet anses det som risk att den svenskspråkiga verksamheten vilken ofta är i minoritetsställning behöver konstant motivera sin existens (Henriksson, 2011, s. 22). På grund av detta anser man att en enspråkig enhet möjliggör bättre koncentrerad verksamhet vilket för sin del möjliggör bättre kvalitet på servicen. Dessutom argumenterar man ofta att svenskspråkigas språkliga rättigheter förverkligas bättre i en enspråkigt svensk enhet för språkbruket anses bli mer och mer finskt i en tvåspråkig enhet. Förfinskning av språkbruket i en tvåspråkig enhet anses inte bero endast på svenskans minoritetsställning i enheten utan också på att svenskspråkiga i genomsnitt har bättre kunskaper i finska än finskspråkiga har i svenska (Henriksson, 2011, s. 25). Generellt anses därmed enspråkiga lösningar vara ytterst viktiga för ett minoritetsspråk att behålla sin vitalitet.

Argumenten för tvåspråkiga enheter är ofta praktiska. Det som kan anses som risk i enspråkiga enheter är deras litenhet vilken kan betyda brister i kompetensen och orsaka att en individuell anställd behöver fokusera på många olika saker (Henriksson, 2011, s. 22). Till exempel i en liten skola har lärarna ofta mer byråkrati än i större skolenheter där byråkratin sköts av en starkare bakgrundsorganisation (Henriksson, 2011, s. 23). I en stor enhet kan personalen således ha bättre förutsättningar att koncentrera sig på sin kärnkompetens än i en liten enhet. När tvåspråkiga lösningar försvaras är det också vanligt att kritisera anhängare av enspråkiga lösningar för att se språkgränsen som hinder mot bra samarbetsmöjligheter. Dessutom kan man argumentera för tvåspråkiga lösningar från språkliga utgångspunkter. Enheter där man är tvungen att kommunicera på båda nationella språk kan anses vara bra miljöer för att effektivt lära sig två språk.

2.3. Den taxellska paradoxen

Den taxellska paradoxen är ett begrepp som ofta lyfts fram i finlandssvenska debatter om en- och tvåspråkiga lösningar. Begreppet betyder att enspråkiga lösningar tryggar bäst tvåspråkigheten medan tvåspråkiga lösningar leder till enspråkighet (Karlsson, 2008, s.130). Bakom den taxellska paradoxen ligger tanken om att det starkare språket blir dominerande i en tvåspråkig enhet. I en tvåspråkig enhet börjar man gradvis använda mer finska än svenska på grund av att finskan har en starkare status i landet och svenskspråkiga i genomsnitt har bättre färdigheter att kommunicera på finska än finskspråkiga på svenska. På detta vis glider en tvåspråkig enhet så småningom mot en enspråkig enhet. Därför anses språkligt skilda enheter som det enda sättet att bevara ett tvåspråkigt samhälle. (Boyd & Palviainen, 2015, s. 66–67)

2.3.1. Bakgrund till begreppet

Christoffer Taxell tjänstgjorde som justitieminister i tre regeringar under åren 1979–1987 och som undervisningsminister i Holkeris regering 1987–1990. Han var även svenska folkpartiets partiordförande 1985–1990. (Riksdagen, 2020) Ett stort finlandssvenskt debattämne under Taxells period som undervisningsminister handlade om högskoleplaner i Vasa där den finskspråkiga högskolans verksamhet utvecklades samtidigt med den svenskspråkiga. Kärnfrågan var om den finsk- och svenskspråkiga högskoleundervisningen i Vasa skulle förenas till ett tvåspråkigt universitet eller om det skulle bli två skilda enheter. Taxell var starkt för skilda enheter. Under sin tid som undervisningsminister var han känd som förespråkare för enspråkiga lösningar överlag, inte bara när det gällde undervisningsfrågor. Sin syn på enspråkiga lösningars nödvändighet och tvåspråkiga

lösningars farlighet hade han formulerat redan år 1985 i Närpes där han gav ett festtal vid invigningen av Sydösterbottens yrkesskola. (Karlsson, 2008, s. 130–134) I sitt tal konstaterade Taxell så här:

”Grunden för tvåspråkighet är att det finns enspråkiga kulturer och att man har service på svenska samt svenska institutioner - - Tvåspråkiga lösningar tryggar i allmänhet sämst tvåspråkigheten. Enspråkiga lösningar är grunden för tvåspråkigheten” (Sadbäck, 1985).

I detta tal anses begreppet den taxellska paradoxen ha sin grund (Karlsson, 2008, s. 130) (Nygård, 2017).

2.4. Diskursanalys

Diskurser betyder olika identifierbara sätt att beskriva och ge betydelser för saker, fenomen och händelser (Pietikäinen & Mäntynen, 2009, s. 27). En diskurs är ett sätt att ge betydelser till information vilket betyder att världen och informationen ser annorlunda ut när den granskas genom olika diskurser. Genom olika diskurser blir vissa fakta och synsätt betonade medan andra fakta och synsätt stängs ute. (Pietikäinen & Mäntynen, 2009, s. 54–55) I diskursforskning står språkbruket i centrum men intresset riktas inte mot språkets strukturer utan på språkbruket i sin kontext (Pietikäinen & Mäntynen 2009, s. 23–24). Forskning på språkbruket i sin kontext betyder att ordets betydelser inte anses vara fasta utan de kan variera beroende på kontext (Pietikäinen & Mäntynen, 2009, s. 24). Det som skiljer diskursanalysen från innehållsanalysen är att i en diskursanalys koncentrerar man sig inte på att analysera betydelser i en text utan på hur dessa betydelser skapas (Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 104).

I denna studie används tolkande diskursanalys. Tolkande diskursanalys syftar på att identifiera de vanligaste diskurserna där delade betydelser och tolkningar skapas. Forskaren kan till exempel försöka förstå hur betydelserna av något fenomen skapas och hurdana stereotyper som förknippas med dessa betydelser. Tolkande diskursanalys skiljer sig från kritisk diskursanalys på det sättet att i en tolkande diskursanalys granskas diskurserna inte från maktbrukets synvinkel utan som medel att argumentera och konstruera verklighet. Tolkningarna görs i förhållande till kontexter. (Pynnönen, 2013, s. 27–28)

Kontext är ett centralt begrepp inom diskursforskning. Kontext kan betyda t.ex. saksammanhang, interaktionssituation, verksamhetsområde eller samhälleligt tillstånd. Kontexter är alltid flerskiktade för en kontext kan betyda en mycket liten del av omgivande verklighet när det samtidigt finns större kontexter i bakgrunden. Man har klassificerat olika typer av kontexter från mikronivån till

makronivån. *Situationskontext* betyder den omedelbara sociala situationen i vilken språkbruket ingår. Centralt i situationskontexten är hurdana roller de som tar del i den sociala situationen har, hur de agerar språkligt och hurdana språkliga resurser är tillgängliga för dem i situationen. Kontexter på makronivån kan för sin del klassificeras t.ex. med begrepp som *sociokulturella kontexter* och *samhälleliga kontexter*. Kontexter gör forskning av språkbruket meningsfullt och de inverkar på hur språkbruket kan tolkas. (Pietikäinen & Mäntynen, 2009, s. 29–36) I denna studie är kontexterna saksammanhang. Skribenternas ställningstaganden på den taxellska paradoxen tolkas i förhållande till den debatten som ställningstagandena ingår i.

2.5. Tidigare studier

Det finns mycket forskning om tvåspråkiga enheter i Finland. Särskilt samlokaliserade finska och svenska skolor i Finland har varit ett populärt forskningsämne under de senaste åren. Dessa studier har fokuserat främst på studerandenas och elevernas språkanvändning, språkkontakter och på didaktiska lösningar för verksamhet mellan språkgrupperna. Några studier har man även gjort om lärarnas erfarenheter och synpunkter om samlokaliserade finska och svenska skolor. (Hansell, Pörn m.m., 2018, s. 11) Studier om tvåspråkiga enheter i Finland är till största delen intervju- eller enkätstudier. Det finns mindre forskning om offentlig diskussion om en- eller tvåspråkiga lösningar. Någon studie där man koncentrerar på begreppet den taxellska paradoxen har jag inte hittat.

I tankesmedjan Agendas enkätstudie svarade finlandssvenskar på frågor om svenskans ställning i Finland och språkklimatet i Finland (Herberts, 2019). Svararna i studien klassificerades i olika kategorier på grund av kön, ålder, ort och språk. På frågan ”är du oroad över svenskans ställning efter social- och hälsovårdsreformen och landskapsreformen?” svarade 62 % av svararna ”mycket oroad, 34 % ”aningen oroad” och 4 % ”inte alls oroad”. Av österbottniska svararna svarade 68 % ”mycket oroad”. (a.a., s. 24). Österbottningarnas större oro beror troligen på att vårdreformen berör mer dem än andra finlandssvenskar. Vårdreformen kan väntas vara ett av de centrala teman som lyfts upp i min studie. På frågan om skilda eller tvåspråkiga skolor är bättre sätt att organisera grundskoleutbildningen i Finland svarade 38 % av österbottniska svarare ”tvåspråkiga skolor” och 48 % ”skilda skolor”. Av svarare från huvudstadsregionen var för sin del bara 24 % för tvåspråkiga skolor och hela 66 % för skilda skolor. (a.a., s. 74) Detta kan troligen förklaras med att svenskans marginalisering är ett större hot i huvudstadsregionen än i Österbotten. I min studie är tidningsmaterialet österbottniskt och därmed kan de synpunkter om tvåspråkiga skolor som kommer fram i tidningsartiklarna inte påstås representera hela Svenskfinland. Man ska komma ihåg att det svenskspråkiga Österbotten har sina särdrag som språkområde fast siffrorna visar att även där är en

klar majoritet för enspråkiga skolor. Den allmänna åsikten i Svenskfinland verkar därmed vara för enspråkiga lösningar, åtminstone när det är frågan om grundskolor. Det återstår att se om denna inställning till frågan om en- eller tvåspråkiga lösningar är dominerande även i de debattartiklar som jag studerar.

I Karjalainen och Pilkes artikel studeras begreppet ”tvåspråkiga skolor” i Vasabladets insändare, kolumner och debattartiklar (Karjalainen & Pilke, 2012). I artikeln fokuseras på vad debattörerna avser då de skriver om tvåspråkiga skolor. Artikeln visar att åsikterna om begreppets ”tvåspråkig skola” betydelse är olika och denna otydlighet av begreppet har även debattörerna själva lyft fram (a.a., s. 61). Debattörerna såg både risker och möjligheter med tvåspråkiga skolor. Som den främsta risken ansågs det mindre språkets, dvs. oftast svenskans, trängning ut i en tvåspråkig skolmiljö vilket på längre sikt ansågs hota hela det svenska utbildningssystemet och förorsaka att Finland blir ett icke-tvåspråkigt land. (a.a., s. 66) Som möjligheter ansågs bl.a. mindre segregering och stigande ömsesidigt intresse för den andra inhemska kulturen och språket. Min studie begränsar sig inte bara till tvåspråkiga skolor men möjligtvis lyfts fram likadana uppfattningar om hot och möjligheter med tvåspråkiga lösningar även i det artikelmaterial som jag undersöker.

Ahola (2018) studerar i sin studie hur vårdreformen behandlas i Vasabladets insändare. Planerna av Sipiläs regering om att minska antalet sjukhus i Finland skulle ha betytt nedläggning av Vasa centralsjukhuset och centralisering av verksamhet till Seinäjoki. Dessa planer rönt mycket kritik särskilt bland svenskspråkiga. Ahola använder diskursanalys som forskningsmetod och studerar vilka diskurser som förekommer om vårdreformen i insändarmaterialet och hur finlandssvensk identitet reflekteras genom dessa diskurser. Som de främsta diskurserna lyfter hon upp ”regionalitet” och ”modersmål som grundlagsenlig rätt”. Diskursen om regionalitet innebär tanken om hur viktigt Vasa centralsjukhus är för dem som bor i Vasa eller i Vasas närkommuner och hur beklaglig flyttning av detta sjukhus till Seinäjoki skulle vara (a.a., s. 29–33). Diskursen modersmål som grundlagsenlig rätt innebär tanken om att när man behöver vård är det ytterst viktigt att kunna använda sitt starkaste språk. Om man inte kan använda sitt starkaste språk när man får vård förverkligas språkliga rättigheter inte och hotas vårdens nivå gå ned på grund av sämre förståelse mellan patienter och läkare. (a.a., s. 33–34) Ahola lyfter även fram en diskurs kallad ”kritik mot politiker och Finlands regering”. Typiskt för denna diskurs är påståenden om makthavarnas okunnighet om situationen i Österbotten. Tönen i dessa insändare är ofta ironisk. (a.a., s. 40–44) Ahola gör en iakttagelse att pronomenet ”vi” med uttryck som ”vi österbottningarna”, ”oss svenskspråkiga” och ”vårt sjukhus” används ofta i insändare för att förstärka den kollektiva identiteten vilken ofta betyder svenskspråkiga österbottningar eller

svenskspråkiga i hela Finland (a.a., s. 32). I min studie kommer den språkliga identiteten förmodligen betonas i artiklarna men hur mycket skribenterna argumenterar från regionala utgångspunkter – dvs. varför är taxellska paradoxen relevant eller icke-relevant just för svenskspråkiga i Österbotten – återstår att se. Aholas avhandling är nyttig för min studie för den ger relevant information om finlandssvensk debatt om vårdreformen. Dessutom ligger avhandlingen nära min studie även metodmässigt.

3 MÅL, MATERIAL, METOD

I detta kapitel presenteras studiens syfte och forskningsfrågorna. Efter det redogörs för materialinsamlingen och forskningsmetoderna.

3.1. Mål

Intresset i studien riktar mot de betydelser som skribenterna ger till den taxellska paradoxen. Då står det i centrumet vad skribentens inställning till den taxellska paradoxen är och hur han eller hon representerar sin syn på den. För att förstå dessa syner är det viktigt att placera dem i kontext. Syftet är att få en bild av de betydelser som ges till den taxellska paradoxen inom offentlig debatt i Svenskfinland. Förhållningssätten till den taxellska paradoxen speglar attityder och åsikter om en- och tvåspråkiga lösningar och beskriver vad som anses meningsfullt när en- och tvåspråkiga lösningar debatteras. Studien syftar på att svara på dessa forskningsfrågor:

1. Hur förhåller sig skribenterna till den taxellska paradoxen?
2. Vilka diskurser lyfts fram i artiklar där man tar ställning till den taxellska paradoxen?

3.2. Material

3.2.1. Vasabladet

Materialet i studien består av Vasabladets artiklar. Vasabladet är en politiskt obunden svenskspråkig dagstidning som är verksam i Vasa (Uppslagsverket Finland, 2017). Papperstidningen utkommer sex gånger i veckan. Vasabladet ägs av medieföretaget HSS media vilket omfattar de tre största svenskspråkiga tidningarna i Österbotten: *Vasabladet*, *Österbottens tidning* och *Syd-Österbotten*. Med 43 000 läsare är Vasabladet den mest lästa svenskspråkiga tidningen i Österbotten och den andra mest lästa svenskspråkiga tidningen i Finland efter Hufvudstadsbladet (Vasabladet, 2019). För denna studie blev Vasabladet vald på grund av att tidningen är tillräckligt stor för att erbjuda rimlig mängd material och att tidningen har ett webbarkiv med bra sökfunktion.

3.2.2. Sökning och val av material

I sökprocessen är målet att hitta alla de ledare, kolumner, kommentarer och insändare där den taxellska paradoxen förekommer. I sökprocessen används Vasabladets internetarkiv. ”Den taxellska paradoxen” är den vanligaste formen när skribenter syftar på Christoffer Taxells tes om en- och tvåspråkiga lösningar. Även andra former förekommer, såsom ”Taxells paradox”, ”den taxellska tesen”, och ”den taxellska dogmen”. Som sökorden används ”taxellska” och ”taxells”.

I studien analyseras artiklar där skribenter uttrycker sina egna åsikter och inställningar. Nyheterna har därför lämnats bort från artikelmaterialen. Materialet som analyseras innehåller ledare, kolumner, kommentarer och insändare. Tidsperioden för valda artiklar är 2013–2018. De nyaste artiklarna i Vasabladets historiska arkiv är ett år gamla och denna studie görs under våren 2020. Därför är de nyaste artiklarna i studien från år 2018. De äldsta artiklarna är från 2013 på grund av att så får man en lämplig mängd artiklar för studien. Mängden av artiklar i studien är 22 av vilka 11 är från år 2013, tre från 2014, fyra från 2017 och fyra från 2018. Inga artiklar är alltså från 2015 och 2016 vilket möjligtvis beror på att under dessa år var offentlig debatt om en- och tvåspråkiga lösningar inte så livligt.

Principen för urvalet av artiklar är att användning av begreppet ”den taxellska paradoxen” bör kopplas till något slags påstående eller åsikt, det vill säga skribentens inställning till begreppet bör komma fram. Alla debattinlägg där den taxellska paradoxen förekommer väljs alltså inte till studien eftersom det finns sådana debattinlägg där den taxellska paradoxen blir bara nämnd med ingen koppling till något påstående eller åsikt.

3.3 Metod

Det här är en kvalitativ studie som i en liten utsträckning även innehåller kvantitativa drag. Som forskningsmetod används tolkande diskursanalys. I tolkande diskursanalys fokuseras på hur betydelser och tolkningar av ett fenomen skapas. I denna studie är fenomenet den taxellska paradoxen och i centrumet av studien står då: hurdana betydelser ger skribenterna till den taxellska paradoxen och hur representerar de sina åsikter?

Först fokuseras på att identifiera de kontexter där begreppet används. Kontexterna i denna studie är de fenomen och debatter i samband med vilka begreppet förekommer. Efter det fokuseras på de toner i vilka skribenterna använder begreppet. Är tonen negativ eller positiv? Studiens kvantitativa del

handlar om just dessa negativa och positiva inställningar till begreppet: i hur många artiklar är inställningen positiv och i hur många negativ? Efter det fokuseras på diskurserna: vad är det som skribenten anser betydelsefullt när han eller hon skriver om den taxellska paradoxen? Hurdana språkliga medel använder han eller hon för att föra sitt budskap till läsaren?

4 RESULTAT

I detta kapitel presenteras de väsentligaste kontexter som lyftes fram i tidningsmaterialet. Efter det redogörs för hurdana inställningar skribenterna har till den taxellska paradoxen. Efter det presenteras diskurserna.

4.1. Kontexter

4.1.1. Högskoleutbildning i Österbotten

Den svenskspråkiga universitetsutbildningen i Vasa fungerar under Åbo Akademi och Hanken. Åbo Akademi och Hankens enheter i Vasa är enspråkigt svenska och oberoende aktörer av det finskspråkiga Vasa universitet. Debatten om universitetsutbildningen i Vasa är en vanlig kontext där den taxellska paradoxen förekommer därför att språkfrågan är en essentiell del av den debatten. I flera opinionsartiklar i denna studie argumenterar skribenter att den svenskspråkiga universitetsutbildningen borde öka samarbete eller till och med slå samman med den finskspråkiga Vasa universitet. Så skulle man få ett starkt tvåspråkigt universitet i Österbotten som skulle svara på regionala behov och där de svenskspråkiga studerandena skulle ha bättre förutsättningar att lära sig finska. Den taxellska paradoxen anses som ett hinder mot sådan här utveckling. I några andra artiklar argumenterar man däremot att högskoleutbildningen bör förbli enspråkigt svensk därför att tvåspråkiga enheter förr eller senare blir enspråkiga, dvs. enspråkigt finska.

Liksom universitetsutbildningen är även yrkeshögskoleutbildningen i svenska Österbotten enspråkigt svensk. Den fungerar under yrkeshögskolan Novia som har kampus i fyra orter längs finländska kusten: i Jakobstad, Vasa, Åbo och Raseborg. År 2013 fanns det planer om att fusionera yrkeshögskola Novia och den svenskspråkiga yrkeshögskolan Arcada i Helsingfors. Dessa planer rönt kritik därför att fusion med en yrkeshögskola i Helsingfors misstänktes att minska österbottningarnas autonomi i högskolepolitiken. Argumenten mot och för denna fusion är likadana som i universitetsfrågan. Vissa skribenter vill att svenska yrkeshögskolor i Österbotten skulle hellre samarbeta med lokala finskspråkiga enheter än med en svenskspråkig enhet långt borta i Helsingfors. Andra skribenter anser däremot att det är viktigt att svenska yrkeshögskolor förblir enspråkiga och att samarbetet mellan högskolor i hela Svenskfinland är därför viktigt. Debatten om högskoleutbildningen i svenska Österbotten svenskspråkiga Österbotten var som livligast år 2013: fem opinionsartiklar i denna studie från året 2013 handlar om ämnet.

4.1.2. Tvåspråkiga skolor

Det är lite överraskande att i materialet av denna studie finns det bara fyra artiklar där det argumenteras för en- eller tvåspråkiga grundskolor eller gymnasier. Det finns alltså mer artiklar om högskolor än om grundskolor och gymnasier fast man kunde tänka sig att grundskole- och gymnasietid är mer essentiella perioder i livet när det gäller språkutvecklingen. En förklaring för detta kan dock vara att år 2013 var högskolepolitiken ett akut ämne på grund av Novia-Arcada -planer och motsvarande större förändringar inom grundskole- eller gymnasieutbildningen kanske inte planerades under tidsperioden 2013–2018.

I artiklarna kommer fram problematiken med definitionen av en tvåspråkig skola. Kan en skola där svenskspråkiga och finskspråkiga klasser är separerade men fungerar under samma skoltak kallas för en tvåspråkig skola fast eleverna av både språkgrupper umgås på rasterna. Eller är det en förutsättning för en tvåspråkig skola att eleverna får undervisning på både finska och svenska. I den här studiens material håller skribenterna sig kritiskt till tvåspråkiga skolor. Man anser att svenskspråkiga elever bör ha undervisning bara på sitt modersmål därför att omgivningen annars är ofta finskspråkig i deras liv. Den kritiska inställningen kan delvis förklaras av Alexander Stubbs uttalande i maj 2017. Då sade han i en intervju att han kommer att driva tvåspråkiga skolor starkt och att den taxellska paradoxen är "helt sjukt" (Raita, 2014). Detta uttalande väckte debatt och naturligtvis sådana ställningstaganden där den taxellska paradoxen försvarades och problematiken med tvåspråkiga skolor betonades. Två av artiklarna om tvåspråkiga skolor är reaktioner på Stubbs uttalande.

4.1.4. Kommunfusioner

Planerna att fusionera kommunen Korsholm och staden Vasa har väckt mycket diskussion i svenskspråkiga Österbotten. Korsholm är en kommun bredvid Vasa där 68,5 % av 19 500 invånare är svenskspråkiga (Korsholm kommun, 2020). Av Vasas 67 500 invånare är 23 % svenskspråkiga (Vasa stad, 2020). Första opinionsartikeln där frågan om kommunfusionen mellan Korsholm och Vasa behandlas är från september 2017. I skrivande stund är frågan inte ännu slutbehandlad utan debatten pågår fortfarande. De skribenter som är emot fusionen argumenterar att den skulle försämra svenskspråkiga Korsholmbornas språkliga rättigheter på grund av att svenskspråkiga i den fusionerade kommunen skulle hamna i minoritet. De skribenter som är för fusionen argumenterar att den skulle förstärka Vasaregion. Kommunfusionsfrågan behandlas i fyra artiklar.

4.1.5. Den taxellska paradoxen

I tre artiklar fokuseras på själva begreppet den taxellska paradoxen. I februari 2017 hölls en debatt i Vasa mellan Christoffer Taxell och professor i pedagogik Fritjof Sahlström där Taxell förespråkade för enspråkiga skolor och Sahlström för tvåspråkiga skolor (Nygård, 2017). I debatten uttalade Taxell att den taxellska paradoxen är en beskrivning av verkligheten och den har gällt i hundra år. I en kommentar [15] kritiserar skribenten Taxells uttalande därför att enligt honom presenterade Taxell inga vetenskapliga argument för att stödja sin verklighetsuppfattning i debatten. Därför borde den taxellska paradoxen hellre kallas ”den taxellska dogmen”. Denna kommentar följdes av en insändare [16] där den taxellska paradoxen försvaras. I en insändare [20] kritiserar skribenten svenska folkpartiets språkpolitik men är lycklig över att partiet har börjat avstå från den taxellska paradoxen och ”språkreservatsbyggandet”. Som reaktion till detta skrevs en insändare [21] där skribenten försvarar den taxellska paradoxen och redogör hur den lanserades och hur den fortfarande är en väsentlig del av SFP: s partiprogram.

4.2. Inställningar till den taxellska paradoxen

I detta avsnitt redogörs för skribenternas inställningar till den taxellska paradoxen genom att granska i hur många artiklar skribentens inställning är positiv och i hur många artiklar den är negativ. En positiv inställning till den taxellska paradoxen kommer fram på följande sätt:

1. Skribenten använder den taxellska paradoxen som stöd för sina argument.
2. Skribenten försvarar den taxellska paradoxen.
3. Skribenten uttrycker sin förvåning över att den taxellska paradoxen har blivit alltmer ifrågasatt.

En negativ inställning kommer fram på följande sätt:

1. Skribenten argumenterar att den taxellska paradoxen är ett hinder mot något positivt.
2. Skribenten använder negativt klingande uttryck då han eller hon skriver om den taxellska paradoxen, såsom ”den taxellska dogmen”, ”taxellska lärjungarna” och ”språkreservatsbyggandet”.

I en artikel blir skribentens inställning inte klart. Han anser tillämpning av den taxellska paradoxen vara försvarbart när det gäller grundskolor men inte när det gäller högskolor.

I tabellen (se Tabell 1) är studiens artikelmaterial delad efter skribenternas inställningar. Som konstaterats i material-avsnittet finns det inga artiklar från år 2015 och 2016 i denna studie.

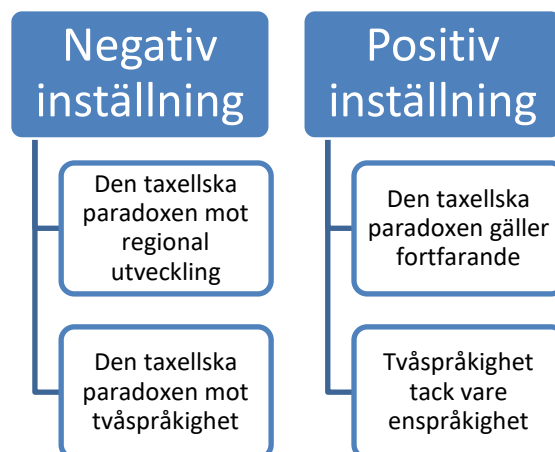
Inställning / antal per år	2013	2014	2017	2018	Sammanlagt
Positiv	5	3	2	3	13
Negativ	5	0	2	1	8
Inte klart positiv eller negativ	1	0	0	0	1

Tabell 1: Skribenternas inställningar till den taxellska paradoxen

I 59 % av artiklarna är inställningen till den taxellska paradoxen alltså positiv medan i 36 % av artiklarna är den negativ. Som tabellen visar är andelen positiva och negativa inställningar mycket olika i olika år. Vilka debatter och fenomen som var aktuella under vilka år inverkar mycket på siffrorna därför att olika debatter och fenomen väcker olika mängder av positiva och negativa ställningstaganden. Att det till exempel finns hela fem artiklar från 2013 där inställningen är negativ kan förklaras med att då var debatten om högskoleutbildningen i Österbotten aktuell och denna debatt väckte många kritiska ställningstaganden mot den taxellska paradoxen.

4.3. Diskurser

I detta avsnitt presenteras de fyra centrala diskurser som lyfts fram i tidningsmaterialet. Diskurserna kan delas till de två kategorierna enligt skribenternas inställningar som presenterats i förra avsnitt (se Figur 1):

Figur 1: Diskurserna

4.3.1. Den taxellska paradoxen mot regional utveckling

Typiskt för denna diskurs är tanken om att den taxellska paradoxen är ett hinder mot den regionala utvecklingen i Österbotten. Att sträva ensidigt efter att enheter förblir enspråkiga hindrar att skapa sådana tvåspråkiga lösningar och reformer som kunde ha positiva effekter t.ex. på näringslivet i Österbotten och göra utbildningsmöjligheterna för svenskspråkiga ungdomar mångsidigare. Vanligaste kontexten där denna diskurs förekommer är debatten om högskoleutbildning i Österbotten.

I en insändare från år 2013 [1] beskriver skribenten hur han 20 år tidigare med några andra hade skrivit under ”*ett upprop att av högskoleenheterna i Vasa bilda ett starkt tvåspråkigt universitet*” och fortsätter lite bittert att detta ”*naturligtvis var orealistiskt och tilltaget obetänkt*” därför att ”*den taxellska paradoxen håller landskapets svenskspråkiga ungdomar och beslutsfattare fjättrade i ett järngrepp.*” Skribenten anser att den taxellska paradoxen har fjättrande inverkan på österbottniska beslutsfattare och speciellt svenskspråkiga ungdomar i Österbotten lider av detta.

I två insändare från år 2013 som är skrivna av samma person [5] [9] kritiserar Åbo Akademi och Svenska Folkpartiets motvillighet att utlokalisera universitetsutbildning till Österbotten. Skribenten beskriver beslutsfattandet i Åbo Akademin på ett intressant sätt:

Citat 1 [9]:

”Man får uppfattningen att varje beslut i ÅA parodoxtestas, det vill säga passar åtgärden in i Taxells paradox så att ÅA förblir en enspråkig enhet.”

Skribenten anser att ÅA:s förvaltning är starkt knutet till SFP:s partipolitik i vilken den taxellska paradoxen spelar en central roll. Med uttrycket ”varje beslut parodoxtestas” beskriver skribenten hur starkt den taxellska paradoxen definierar de strategierna som görs i ÅA. Dessa strategier berör den svenskspråkiga högskoleutbildningen även i Vasa därför att den fungerar under ÅA. Så borde det enligt skribenten inte vara utan han anser att det är ytterst viktigt att det finns självbestämmanderätt om högskoleutbildningen i Vasa. Han föreslår att den svenskspråkiga universitetsutbildningen i Vasa sammanslås med den finskspråkiga och att samma görs även i Åbo. Skribenten anser att SFP med den taxellska paradoxen hindrar den österbottniska högskoleutbildningen att utveckla på egna regionala villkor och av detta lider hela österbottniska näringslivet.

I en insändare som handlar om kommunfusionsplaner i Vasaregion [18] anser skribenten att det behövs en kommunfusion mellan Vasa och Korsholm för att öka Vasaregionens konkurrenskraft. Han skriver att man redan länge har försökt utveckla Vasaregionen genom att planera kommunfusioner

men dessa planer har ”skjutits ner av de taxellska lärjungarna i landsbygdskommunerna”. Strävanden att göra nödvändiga regionala reformer i Österbotten har enligt skribenten krossats av beslutsfattare som ensidigt tror på den taxellska paradoxen och bär ”en viss rädsla för det finska vid kommunfusioner”. Skribenten påstår att man inte vill tala högt om detta motstånd ”för det finska” i offentlig debatt eftersom över 50 % av äktenskap i Vasaregionen ingår över språkgränsen och därmed drar man inte politiskt nytta av det slags retorik. Ändå anser skribenten att denna tysta rädsla är orsaken till motviljan mot kommunfusioner.

Skribenterna har använt mycket sådana uttryck med vilka de försöker visa den taxellska paradoxens begränsande effekt på den regionala utvecklingen i Österbotten. Ett bra exempel på det är beskrivningen av den taxellska paradoxens inverkan på österbottniska ungdomar och beslutsfattare som ”fjättrande”. Med uttrycket att besluten i ÅA ”paradoxtestas” ger man läsaren en bild om den taxellska paradoxen som en tät sil genom vilken det är svårt för många progressiva förslag att gå igenom. Uttrycket ”de taxellska lärjungarna” är en stark metafor som används för att beskriva den taxellska paradoxen som dogmatiskt trossystem vilket vissa beslutsfattare lojalt följer.

4.3.2. Den taxellska paradoxen mot tvåspråkighet

Liksom den regionala diskursen lyfts även denna diskurs ofta fram i artiklar där de österbottniska högskolefrågorna behandlas. De är ofta samma artiklar där den regionala diskursen och diskursen om tvåspråkigheten lyfts fram. Centralt med denna diskurs är att tvåspråkigheten anses som positiv sak och dess fördelar för en individ anses vara uppenbara, inte minst när det gäller möjligheter på inhemska arbetsmarknader. Beslut fattade på grund av den taxellska paradoxen, i synnerhet när det gäller utbildningen, anses leda till att ungdomar inte kan båda nationalspråken vilket begränsar deras möjligheter i livet.

I en kolumn från år 2013 [8] skrivs att den taxellska paradoxen har varit ett hinder mot sådan språkpolitik som skulle svara på den föränderliga verkligheten.

Citat 2 [8]

”Tyvärr verkar den Taxellska paradoxen i årtionden ha förlamat SFP:s arbete med att i en föränderlig värld utarbeta alternativa språkliga strategier”.

Skribenten anser att SFP:s språkpolitik vilken på stort har följt den taxellska paradoxen varit separat från verkligheten medan ”samtidigt har de medborgare som lever i verkligheten utarbetat fungerande praxis på olika nivåer”. Enligt skribenten har alltså människor på gräsrotsnivån kunnat utarbeta olika

språkliga praxis i förändrande omgivningar t.ex. i form av samarbete mellan finsk- och svenskspråkiga daghem och skolor. För SFP har det däremot varit svårt att hänga med denna förändring vilket är följt av den taxellska paradoxens stora roll i dess språkpolitik. Språkliga omgivningar är dessutom olika i olika delar av Finland och därför anser skribenten inte motiverat att följa någon enstaka språkpolitisk linje i hela Svenskfinland. Skribenten är dock glad att SFP har börjat ändra sin linje och kommit fram med mer ”*skräddarsydda lösningar*” och förslag där samarbete över språkgränsen ökas i kommuner. Den taxellska paradoxen har däremot varit ett hinder mot en verklighetsbaserad språkpolitik.

I en insändare från år 2013 [5] där skribenten talar för tvåspråkiga lösningar i den österbottniska högskoleutbildningen betonas betydelsen av att behärska landets båda språk. Enligt skribenten är högskoleutbildade personer av större värde på arbetsmarknaden om de kan båda nationalspråken. Enspråkigt svenska personer är enligt honom ”*produkter av Taxells paradox*” och ”*gravt handikappade på arbetsmarknaden*”. Samma skribent utvecklar dessa tankar i en annan insändare samma år. Han skriver så här:

Citat 3 [5]

”Det paradoxala blir att Taxells paradox som skulle berika landet med tvåspråkighet i själva verket gör landet fattigare, speciellt drabbas Svenska Österbotten. Också från individens synpunkt är Taxells paradox en katastrof.”

Enligt skribenten skulle tvåspråkiga enheter inom högskoleutbildning möjliggöra studerandes bättre kunnande på andra inhemska språket.

I artiklar där den taxellska paradoxen anses vara ett hinder mot tvåspråkighet upprepas tanken om att den taxellska paradoxen inte baserar sig på dagens verklighet där kunnandet av de båda nationalspråken är ytterst viktigt. Den taxellska paradoxen har ”förlamat” arbetet med att utarbeta olika slags språkliga strategier. Dessutom anses den taxellska paradoxen påverka negativt ungdomars möjligheter på grund av att i enspråkiga enheter lär de sig inte finska tillräckligt bra. Denna tanke om den taxellska paradoxens begränsande inverkan på ungdomars möjligheter upprepas i artiklarna. Att det finns finlandssvenskar som har bristfälliga kunskaper i finska anses bero på den taxellska paradoxen och för att karaktärisera dessa finlandssvenskar används uttryck som ”språkligt handikappade” och ”produkter av Taxells paradox”.

4.3.3. Den taxellska paradoxen gäller fortfarande

Många av de skribenter som förhåller sig positivt till den taxellska paradoxen oroar över att man alltmer har börjat kritisera den och ifrågasätta dess relevans i dagens samhälle. Ofta är artiklarna motreaktioner till någons offentligt ifrågasättande av den taxellska paradoxen. Skribenterna vill betona att den taxellska paradoxen gäller fortfarande och att enspråkiga lösningar ännu idag är det bästa sättet att garantera svenskspråkigas språkliga rättigheter. I många av de här artiklarna vill man även betona att genom enspråkiga lösningar tryggar man bäst fungerande tvåspråkighet.

Två insändare [6] [14] skrivna av samma skribent handlar om den svenskspråkiga popkulturen i Österbotten. Enligt honom har svenska Österbotten ett särskilt läge mellan Sverige och övriga Finland på det sättet att kulturella trender från Sverige kommer först till svenska Österbotten och senare till övriga Finland. Därför ligger svenska Österbotten före övriga Finland när det gäller kulturella trender. Skribenten anser att popkulturen i svenska Österbotten är exceptionellt livligt och framgångsrikt och argumenterar att den taxellska paradoxen är en viktig del av detta:

Citat 4 [6]

Numera ifrågasätts ju ofta den så kallade Taxellska paradoxen, men när jag funderar på det österbottniska popklustret är det första jag tänker på just familj, grannskap och skola, i den ordningen. Och den Taxellska paradoxen.

Skribenten är oroad över att den taxellska paradoxen ifrågasätts alltmer därför att enligt honom skulle musiklivet i svenska Österbotten se mycket annorlunda ut om det inte hade funnits enspråkigt svenska högskolor. Han poängterar att t.ex. den svenskspråkiga lärarhögskolan i Vasa och Lappfjärds folkhögskolas popmusiklinje har varit ursprung för flera framgångsrika musikanter och musikgrupper.

I en insändare [10] argumenteras varför den svenskspråkiga universitetsutbildningen i Vasa bör stanna under ÅA. Det här debattinlägget svarar på insändaren där kritiserades ÅA:s och SFP:s sätt att ”paradoxtesta” varje beslut som görs [9]. Skribenten anser det vara bra att högskoleutbildningen i alla delar av Svenskfinland är styrd av SFP och att högskoleutbildningen i Vasa är under ÅA. Allt annat skulle leda till förfinskning vilket skribenten motiverar med ett historiskt exempel från 1930-talet då ”äktfinnar” strävade efter att ”förfinska” Helsingfors universitet. Om den taxellska paradoxen skriver han så här:

Citat 5 [10]

Jag har för mig att paradoxen lanserades för mer än hundra år sedan av en svensketskämpe som vid den första språkstriden i slutet av 1800-talet och början av

förra seklet visste vad han talade om. Paradoxen gällde då, den har gällt sedan dess och den gäller fortfarande. Må sedan ”knarrarna” hoppa jämfota!

I de här orden kommer fram starkt tanken om att den taxellska paradoxen är aktuell oberoende av tider. Den har alltid baserat sig på verklighet och gör det framöver. Skribenten anser dock att det är viktigt för svenspråkiga att lära sig finska och beklagar att han själv inte hade haft undervisning i finska språket i skolan. Enligt honom finns det inget annat parti som SFP som lika mycket skulle arbeta för tvåspråkighet och betona finska språkets viktighet för svenskspråkiga. Skribenten anser att bästa sättet att lära sig finska är god undervisning i finska vid enspråkigt svenska enheter.

I en debattartikel [12] påstår skribenten att ingen har kunnat definiera vad begreppet ”tvåspråkig skola” betyder. Artikeln är en reaktion till Stubbs kommentarer om tvåspråkiga skolor och den taxellska paradoxens sjukhet. Skribenten anser att även i Stubbs resonemang finns den problematiken att han inte definierar vad en tvåspråkig skola är. Hon skriver att hon själv förstår en tvåspråkig skola inte bara betyda en skola där undervisning för svensk- och finskspråkiga sker i samma lokal utan en skola där eleverna får undervisning på båda nationalspråken. Enligt henne skulle finskan få en dominerande roll i en sådan undervisning och därmed gäller den taxellska paradoxen fortfarande:

Citat 6 [12]

Jag vågar sätta en bra slant på att de så kallade tunga, viktiga ämnena i så fall knappast skulle undervisas på svenska. Den taxellska tesen kommer nog att fortsättningsvis äga sitt berättigande, hur sjuk den än ter sig för vissa.

I en annan artikel som är en reaktion på Stubbs kommentarer anser skribenten att Stubb med sina uttal försöker köpa publicitet [13]. Enligt skribenten får man mer poäng genom att tala för tvåspråkigheten än för att tala för svenskan och att Stubb väl är medveten om det att enspråkigt svenska lösningar associeras hos många med sådana negativt klingande begrepp som isolationism och protektionism. Själv tycker skribenten att några tvåspråkiga elitskolor inte står i strid med den taxellska paradoxen men ett tvåspråkigt skolväsende skulle leda Finland till ett enspråkigt finskt land. Genom följande uttal poängterar skribenten att den taxellska paradoxen fortfarande är aktuell:

Citat 7 [13]

Taxells paradox är inte sjuk. Den är frisk och sund. Leve den.

I en kommentar som ligger vid en nyhet om debatten mellan Christoffer Taxell och Fritjof Sahlström [15] skrivs att den taxellska paradoxen inte längre borde kallas för en paradox utan för en dogm. Taxell hade uttalat i debatten att paradoxen är en beskrivning av verkligheten som har gällt i hundra

år och enligt skribenten hade Taxell inga vetenskapliga argument för att stödja denna verklighetsuppfattning. Därför anser skribenten att det vore hög tid att börja tala om den ”taxellska dogmen”. Till den här kommentaren reageras av en insändare [16] där skribenten försvarar den taxellska paradoxen och påstår att fast man inte bevisar något vetenskapligt betyder det inte att det man talar inte är sant. Den upplevda verkligheten är inte mindre sann än det vetenskapliga. Skribenten anser att den taxellska paradoxen baserar just på den upplevda verkligheten:

Citat 8 [15]

För övrigt är den Taxellska tesen, precis som upphovsmannen själv säger, ingen tes, utan en beskrivning av verkligheten.

Med dessa ord vill skribenten betona att den taxellska paradoxen inte är någon stel dogm utan en beskrivning av verkligheten som inte har förändrats och därmed är aktuell fortfarande.

I den här diskursen är det centralt att skribenterna motiverar varför den taxellska paradoxen gäller fortfarande. Behovet för detta motiverande visar att det finns röster som ifrågasätter den taxellska paradoxens relevans i nuläget. Grundläggande tanken i flera artiklar är att fast världen förändras det faktumet att tvåspråkiga lösningar leder till enspråkighet har inte förändrats. Flera skribenter vill dock betona att ökat samarbete mellan finsk- och svenskspråkiga är önskvärt och att lära sig finska är ytterst viktigt för finlandssvenskarna. På detta sätt vill skribenterna visa att de inte vill något motsattsförhållande mellan språkgrupperna utan de bara ser enspråkiga lösningar som bästa sättet att förverkliga fungerande tvåspråkighet.

4.3.4 Tvåspråkighet tack vare enspråkighet

Enligt den taxellska paradoxen är enspråkiga lösningar grunden till tvåspråkighet. Denna grundtanke av tesen betonas av flertal av de skribenter som förhåller sig positivt i den taxellska paradoxen. Enspråkiga lösningar anses inte bara säkra svenskspråkigas språkliga rättigheter bäst utan också garantera fungerande tvåspråkighet bäst. Fungerande tvåspråkighet för sin del är positivt för båda språkgrupperna.

En skribent [7] oroar över att den taxellska paradoxen ifrågasätts alltmer och anser att finlandssvenska ungdomar börjar bli alltmer halvspråkiga. Han använder historien av de finländare som flyttade till Sverige under den livligaste flyttperioden på senare hälften av 1900-talet som stöd till sina argument och skriver att dessa sverigefinnar placerades på svenska klasser vilket förorsakade att de varken lärde sig ordentlig svenska eller finska och blev därmed halvspråkiga. Han påstår att när

sverigefinnar senare började få undervisning på sitt modersmål finska var resultaten positiva på många sätt: De fick utveckla sitt modersmål, blev stolta över sin identitet och lärde sig även svenska lättare. Skribenten är bekymrad över att det finns röster i Svenskfinland som så ivrigt talar för tvåspråkiga skolor.

Citat 9 [7]

Redan nu pågår en debatt om halvspråkighet bland finlandssvenska ungdomar i södra Finland parallellt med att man diskuterar om det inte vore dags för tvåspråkiga skolor.

Ledtanken i insändaren är att enspråkiga lösningar säkrar bäst finlandssvenskarnas möjligheter att utveckla sitt modersmål och genom enspråkiga lösningar lär man sig bättre även det andra inhemska språket. Tvåspråkiga lösningar kan däremot leda till halvspråkighet. Adjektiven ”halvspråkig” är ett starkt uttryck vilket skribenten använder för att poängtera att tvåspråkiga lösningar kan leda till att man lär sig varken svenska eller finska ordentligt. Enspråkiga lösningar är därmed det bästa sättet att lära sig två språk. I slutet av insändaren betonar skribenten att mer kommunikation mellan språkgrupper dock behövs och uttrycker sin skam över sina egna bristfälliga kunskaper om finsk kultur.

I en insändare [17] argumenterar skribenten att vetenskapsbiblioteket Tritonia i Vasa är ett levande exempel på hur den taxellska paradoxen fungerar. Tritonia är ett gemensamt bibliotek för följande enspråkigt finska och svenska högskolor: Vasa universitet, Vasa yrkeshögskola, Svenska handelshögskolan, Novia och Åbo akademi. Skribenten påstår att om finskspråkiga och svenskspråkiga högskolor skulle slås ihop skulle svenskspråkiga hamna i minoritet i de beslutande organen och då skulle de inte kunna förvekliga sina egna utbildnings- och forskningsmål lika bra som i en enspråkig svensk enhet. Enligt skribenten är Tritonia ett framgångsrikt samarbetsprojekt därför att alla de enspråkiga högskolorna har tagit del av den genom sin egen vilja:

Citat 10 [17]

Tritonia är med andra ord ett vackert exempel på den Taxellska paradoxen.

Skribenten ser Tritonia som en symbol för den taxellska paradoxen. Den är ett exempel på fungerande tvåspråkighet som skapas av enspråkiga enheter.

I en kort insändare [21] påstår skribenten på grund av sina egna erfarenheter att svenska servicen brukar minskas i tvåspråkiga enheter. Sådana här erfarenheter skriver han ha haft både inom utbildningen och föreningslivet. Han fortsätter:

Citat 11 [21]

Med andra ord så vill jag inte att SFP ska frånga den Taxellska paradoxen. Enspråkiga lösningar är grunden för tvåspråkighet.

Den andra satsen är en direkt citering från Christoffer Taxells tal i Närpes vilken anses vara grunden till den taxellska paradoxen. Satsen innebär den taxellska paradoxens kärntanke: fungerande tvåspråkighet är möjligt bara genom enspråkiga lösningar.

I en kolumn från 2013 [4] tar skribenten ställning till ifrågasättandet av enspråkiga lösningar och den taxellska paradoxen. Kolumnens kritik riktas mot en annan kolumn publicerats av Helsingin sanomat. I Helsingin sanomats kolumn beklagades att i Finland finns det två olika språkidentiteter i stället för en tvåspråkig identitet vilken man bättre har lyckats skapa i Schweiz och i Katalonien. Skribenten kritiserar Helsingin sanomats kolumnist för att jämföra Finland just med Schweiz och Katalonien eftersom närmare granskning av dessa områdens språkpolitik visar att enspråkiga lösningar är utgångspunkten även där. Han redogör för den schweiziska språkpolitiken där statliga och kommunala skolor i 23 av landets 26 kantoner är enspråkiga och även i den flerspråkiga kantonen Graubünden är de rätoromanska skolorna enspråkigt rätoromanska fast tyskan är den dominerande språket i kantonen och i hela landet. ”*Låter det bekant?*” tillägger skribenten med hänvisning till svenskans förhållande till finskan. Också i Katalonien finns det bara enspråkigt katalanska skolor, fortsätter skribenten, fast katalanska talas av endast 31,6 % av Kataloniens befolkning och i många kommuner talar under 10 % av befolkningen katalanska. Skribenten konstaterar:

Citat 12 [4]

Men det är just det som är meningen, eftersom spanskan dominerar i hemmen och på gatan bör skolspråket vara katalanska för att befolkningen skall bli tvåspråkig.

Skribenten anser det vara nödvändigt att det språket som är i svagare position i ett område talas i skolor för att upprätthålla befolkningens tvåspråkighet. Enspråkiga lösningar är en förutsättning för fungerande tvåspråkighet.

Medan i diskursen ”den taxellska paradoxen mot tvåspråkighet” koncentrerar skribenterna gärna på individens tvåspråkighet i denna diskurs bär begreppet ”tvåspråkighet” ofta en mer omfattande betydelse. Denna tvåspråkighet inte alltid definieras men den kan tolkas betyda något slags kollektiv tvåspråkighet vilken anses bli verklighet när det finns två levande språk och språkkulturer. För att behålla dem levande anses enspråkiga lösningar vara nödvändiga.

5 SAMMANFATTANDE DISKUSSION

I tidningsmaterialet är högskolepolitik, kommunfusioner och tvåspråkiga skolor de vanligaste kontexterna där den taxellska paradoxen debatteras. Övriga är att vårdreformen får uppmärksamhet bara i få artiklar fast den berör starkt de svenskspråkiga i Österbotten och debatten om den har annars varit livlig, speciellt efter 2016. Att högskolepolitiken och kommunreformerna är centrala kontexter i studien beror mycket på att dessa ämnen var aktuella under åren 2013–2018 då studiens artiklar var skrivna.

Denna studie visar att den taxellska paradoxen, dvs. idén om att enspråkiga lösningar är grunden för tvåspråkighet, är fortfarande relevant i finlandssvensk debatt om en- och tvåspråkiga lösningar. Det är nämligen vanligare för skribenter att förhålla sig positivt till den taxellska paradoxen än negativt. Typiskt för diskursen ”den taxellska paradoxen gäller fortfarande” är sådan argumentering där den taxellska paradoxen anses vara relevant oberoende av tider. Den taxellska tesen som har sitt ursprung på mitten av 1980-talet anses inte ha föråldrats utan dynamiken i förhållanden mellan minoritets- och majoritetsspråk tänks följa samma principer förr och nu och därför anses den taxellska paradoxen vara en beskrivning av verkligheten ännu i nutid. För diskursen ”tvåspråkighet tack vare enspråkighet” är typiskt att man påstår enspråkiga lösningar vara en förutsättning för fungerande tvåspråkighet. Med tvåspråkighet avses då ofta inte individens tvåspråkighet utan något slags kollektiv tvåspråkighet vilken formas av starka enspråkiga kulturer. Ingen skribent som förhåller sig positivt till den taxellska paradoxen och negativt till tvåspråkiga lösningar ifrågasätter betydelsen av samarbete över språkgränser. Flera skribenter betonar däremot viktigheten av det här samarbetet och kunnandet i det andra inhemska språket. Så här uttrycker man ovilja att isoleras och skapa motsättningar mellan språkgrupper. Enspråkiga lösningar försvaras för de anses vara nödvändiga för att svenska språket och den svenskspråkiga kulturen behåller sin vitalitet.

Gemensamt för de artiklar där inställningen till den taxellska paradoxen är negativ är tanken om att den taxellska paradoxen är ett hinder mot något positivt. Utgångspunkterna för argumenten är både regionala och språkliga. För diskursen ”den taxellska paradoxen mot regional utveckling” är typiskt att man ser den taxellska paradoxen som en stel dogm vilken hindrar beslutsfattarna att förverkliga olika förslag som kunde stärka Österbotten som region och ge svenskspråkiga ungdomar i regionen mer möjligheter att bygga sin framtid. Till exempel kommunfusioner och ökat samarbete mellan svensk- och finskspråkiga högskolor anses vara bra lösningar för att utveckla det österbottniska

näringslivet och för att utföra nödvändiga strukturella förändringar i området. Beslutsfattandet baserat på den taxellska paradoxen anses vara ett hinder mot detta. För diskursen ”den taxellska paradoxen mot tvåspråkighet” är det typiskt att betona individens tvåspråkighet. Genom tvåspråkiga lösningar såsom tvåspråkiga högskolor anses ungdomar lära sig finska mer effektivt än genom enspråkiga lösningar. Ideologiska ställningstaganden mot den taxellska paradoxen är få i tidningsmaterialen vilket är lite överraskande. Jag förväntade sådana ställningstaganden där man skulle argumentera utgående från intresset över den andra språkkulturen eller oron över segregeringen mellan språkkulturerna men däremot är argumenten främst praktiska med huvudbetoningen i österbottniska regionala behov och kunnande i det andra inhemska språket.

Genom att ha studerat inställningarna till den taxellska paradoxen och de betydelseerna som skapats om den ger undersökningen en bild om vad som anses betydelsefullt i finlandssvensk debatt om en- och tvåspråkiga lösningar. Betydelsefullt anses regionala behov, språkkunnighet både i svenska och finska, svenska språkets ställning och svenskspråkiga kulturens vitalitet. Som konstaterats täcker denna studies tidningsmaterial dock inte debatten om en- och tvåspråkiga lösningar i hela Svenskfinland för Vasabladet är en tidning som har sin främsta läsekrets i Österbotten. Det vore intressant att göra en jämförande studie mellan Vasabladet och några svenskspråkiga tidningar i Nyland där skulle analyseras ställningstaganden om en- och tvåspråkiga lösningar. Möjligtvis skulle olika synpunkter betonas i dessa tidningar för som språkområden är Österbotten och Nyland rätt så olika. Ett intressant sätt att utveckla denna studie vore också att jämföra användning av begreppet den taxellska paradoxen under två olika tidpunkter, t.ex. 1990-talet och nutid. På detta sätt kunde man studera huruvida förhållningssätten till den taxellska paradoxen och argumenten för och mot den har ändrats under tidens gång.

LITTERATUR

- Ahola, E. (2018). "Varför mobbas vi av Finlands regering?" *Hur den finlandssvenska identiteten speglas genom en tidningsdebatt om vårdreformen*. Jyväskylä universitet. Institutionen för spark- och kommunikationsstudier. Pro gradu-avhandling.
- Boyd, S & Palviainen, Å. (2015). Building walls or bridges?. I Halonen, M; Saarinen, T; Ihalainen, P (red.), *Language policies in Finland and Sweden: interdisciplinary and multi-sided comparisons* (s.57 – 89). Bristol: Multilingual Matters cop. 2015.
- Hansell, K; Pörn, M; Heittola, S. (2018). Lärarnas språkkontakter på ett tvåspråkigt gymnasiecampus. I Kääntä, L; Enel-Nilsson, M; Keng, N (red.), *Vakki-symposium XXXVIII* (s. 11–22). Vasa: Vakki publications.
- Henriksson, L. (2011). *En- eller tvåspråkiga lösningar: Om språkliga konsekvenser vid sammanslagningar*. Helsingfors: Tankesmedjan Magma.
- Herberts, K. (2019). *Om språkklimatet i Finland: Som att åka rulltrappa åt fel håll*. Helsingfors: Tankesmedjan Agenda.
- Justitieministeriet. (2020). *Kielelliset oikeudet*. Hämtad 18.8.2020 från https://oikeusministerio.fi/documents/1410853/4734397/kieliesite_suomi_web.pdf/beb9d3bf-1a36-4f83-8863-ef9cd4e34460/kieliesite_suomi_web.pdf.pdf/kieliesite_suomi_web.pdf
- Karjalainen, K & Pilke, N. (2012). Samlokalisering, samarbete eller kanske sammansmältning? Analys av begreppet 'tvåspråkig skola' i en dagstidning. I Nissilä, N & Siponkoski, N (red.), *Vakki-symposium XXXII* (s. 58 – 69). Vasa: Vakki Publications.
- Karlsson, S. (2008). *Toffe och hans vänner*. Helsingfors: Söderströms.
- Kommunförbundet. (2017). *Ruotsin- ja kaksikieliset kunnat*. Hämtad 18.8.2020 från https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/2017-02-ruotsin-ja-kaksikieliset-kunnat_0.pdf
- Korsholm kommun. (2020). *Statistik*. Hämtad 24.4.2020 från <https://www.korsholm.fi/politik-och-styrning/kommunfakta/statistik/>
- Nygård, S. (22.2.2017.). "Oenigt om tvåspråkighet". *Vasabladet*, s. 2.
- Pietikäinen, S & Mäntynen, A. (2009). *Kurssi kohti diskurssia*. Tallinn: Raamatutrükikoda.
- Pynnönen, A. (2013). *Diskurssianalyysi: Tapa tutkia, tulkita ja olla kriittinen*. Jyväskylä universitet. Handelshögskola. Artikel.

Raita, H. (31.5.2014.). ”Stubb tänker arbeta för tvåspråkiga skolor”. *Vasabladet*, s.12.

Riksdagen. *Christoffer Taxell*. Hämtad 29.1.2020 från:
<https://www.eduskunta.fi/FI/kansanedustajat/Sivut/276.aspx>

Sidbäck, B. (17.11.1985). ”Taxell efterlyser allfinlandssvenskt kommunalförbund.” *Vasabladet*, s. 4.

Statistikcentralen (2020). *Befolkning efter modersmål*. Hämtad 18.8.2020 från
https://www.tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto_sv.html#Befolkning%20efter%20spr%C3%A5k%2031.12

Svenska Yle. (2.1.2018). Hupa, V. *De som talar för tvåspråkiga lösningar är människor för vilka språket inte är ett problem" - Taxell står fast vid sin över trettioåriga paradox*. Hämtad 23.1.2020 från: <https://svenska.yle.fi/artikel/2018/01/02/de-som-talar-for-tvasprakiga-losningar-ar-manniskor-for-vilka-sprak-et-inte-ar-ett>

Thölix, B. (6.2.1990). ”Vägvalet”. *Vasabladet*, s. 6.

Tuomi, J & Sarajärvi, A. (2009). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsingfors: Tammi. 6. upplaga 2009.

Uppslagsverket Finland. (2017). Backman, S. *Vasabladet*. Hämtad 19.8.2020 från
<https://www.uppslagsverket.fi/sv/sok/view-103684-Vasabladet>

Vasabladet. (5.3.2019). Nygård, S. *VBL:s e-tidning växer hela tiden – ligger nu på delad femte plats i landet*. Hämtad 23.4.2020 från: <https://www.vasabladet.fi/Artikel/Visa/272098>

Vasa stad. (2020). *Fakta om Vasa*. Hämtad 24.4.2020 från <https://www.vaasa.fi/sv/info-om-vasa-och-regionen/information-och-statistik/>

Primärmaterial:

- [1] (12.2.2013). "Allt har sin tid". *Vasabladet*, s. 10.
- [2] (2.3.2013). "Novia har en lysande framtid". *Vasabladet*, s. 14.
- [3] (15.3.2013). "Det finlandssvenska folkningsföreträdet". *Vasabladet*, s. 1.
- [4] (25.3.2013). "Språkparanoia". *Vasabladet*, s.10.
- [5] (29.3.2013). "Produkter av Taxells paradox". *Vasabladet*, s. 20.
- [6] (20.4.2013) "Ett österbottniskt popkluster". *Vasabladet*, s. 18.
- [7] (1.5.2013) "Minoritetsspråk- och kulturer". *Vasabladet*, s.12
- [8] (12.5.2013). "Nya tvåspråkiga lösningar på väg". *Vasabladet*, s.14.
- [9] (13.6.2013). "SFP motarbetar utlokalisering". *Vasabladet*, s. 13.
- [10] (26.6.2013) "Akademin har sin egen förvaltning". *Vasabladet*, s. 10.
- [11] (30.8.2013). "Hur resonerar Öhman?". *Vasabladet*, s. 14.
- [12] (4.6.2014) "Tvåspråkiga skolor?". *Vasabladet*, s. 15.
- [13] (10.6.2014). "Riddaren av politisk ytlighet". *Vasabladet*, s. 15.
- [14] (24.7.2014). "Om regionen och populärkulturen". *Vasabladet*, s. 15.
- [15] (23.2. 2017). "Taxellska dogmen". *Vasabladet*, s. 9.
- [16] (3.3. 2017). "Om sanningar och dogmer". *Vasabladet*, s. 17.
- [17] (9.3.2017). "Tvåspråkighet tack vare enspråkighet". *Vasabladet*, s. 32.
- [18] (13.9.2017). "Vasa fast i SFP:s grepp". *Vasabladet*, s. 15.
- [19] (4.9.2018). "Fusion ett svek mot finlandssvenskan". *Vasabladet*, s. 20.
- [20] (11.11.2018) " Ska vi ta det fullt seriösa SFP på allvar". *Vasabladet*, s. 14.
- [21] (14.11.2018) "Taxellska paradoxen ska tas på allvar". *Vasabladet*, s. 16.
- [22] (14.11.2018) "Taxellska paradoxen och kommunerna". *Vasabladet*, s. 16.